

การบริหารจัดการกลุ่มภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของศูนย์การเรียนรู้บ้านสมุนไพร บ้านคีรีวง อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช*

GROUP MANAGEMENT UNDER THE PHILOSOPHY OF SUFFICIENCY ECONOMY OF BAN KIRIWONG HERB HOUSE LEARNING CENTER IN LAN SAKA DISTRICT, NAKHON SI THAMMARAT PROVINCE

จุฑาธิป นัสฐาน¹, สิริลักษณ์ ไกรระจ่าง¹, จิตติมา ดำรงวัฒนะ¹, อนุชิต พรบพาล^{2*}, จรัญ ศรีสุข³

Juthatip Natsatan¹, Sirilak Jaikrajang¹, Jittima Damrongwattana¹, Anuchid Prabparn^{2*}, Jaran Sresuk³

¹มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

¹Nakhon Si Thammarat Rajabhat University, Thailand

²มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

²Mahachulalongkornrajavidyalaya University Nakhon Si Thammarat Campus, Thailand

³นักวิชาการอิสระ

³Independent Academic, Thailand

*Corresponding author E-mail: anuchid.prab@mcu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) พัฒนาการเกิดกิจกรรมการผลิตสับแหลวเปลือกมังคุดของกลุ่มบ้านสมุนไพรบ้านคีรีวง อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช 2) สภาพปัญหาการผลิตสับแหลวเปลือกมังคุดของกลุ่มบ้านสมุนไพรบ้านคีรีวง อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช และ 3) การบริหารจัดการกิจกรรมการผลิตสับแหลวเปลือกมังคุดภายใต้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงบ้านสมุนไพรบ้านคีรีวง อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหาและสรุปภาพรวม โดยเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญแบบเจาะจง 9 คน แบ่งเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ 1) ศูนย์การเรียนรู้บ้านสมุนไพรบ้านคีรีวง 6 คน และ 2) ผู้ที่ส่งเสริมและสนับสนุนการบริหารจัดการกลุ่มภายใต้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 3 คน เป็นผู้เชี่ยวชาญ มีความรู้ความเข้าใจและมีประสบการณ์เกี่ยวกับการทำสับสมุนไพรไม่ต่ำกว่า 5 ปี ผลการวิจัยพบว่า 1) พัฒนาการเกิดกิจกรรมการผลิต สับแหลวเปลือกมังคุด มี 3 ขั้นตอน คือ 1.1) ขั้นตอนก่อตัวของกลุ่ม พบว่า การจัดตั้งกลุ่มเกิดขึ้นในปี พ.ศ. 2542 1.2) ขั้นตอนดำเนินการปฏิบัติ หลังจากที่ได้พูดคุยกัน ก็เริ่มมีความคิดในการรวมกลุ่มกันภายในชุมชนและเริ่มมีการผลิตสินค้าจำหน่าย และ 1.3) ขั้นตอนขยายตัวของกลุ่ม พบว่า สับแหลวเปลือกมังคุดได้จำหน่ายออกและมีการรับซื้อปลีกและย่อยออกไปจำหน่าย 2) สภาพปัญหาของกลุ่ม 2.1) ปัญหาการผลิตสับแหลวเปลือกมังคุด 2.2) ปัญหาบรรจุภัณฑ์สับแหลวเปลือกมังคุด 2.3) ปัญหาด้านการตลาดของกลุ่มบ้านสมุนไพรบ้านคีรีวงและ 2.4) ปัญหาการบริหารจัดการกลุ่มบ้านสมุนไพรบ้านคีรีวง และ 3) การบริหารจัดการกลุ่มภายใต้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ดังนี้ 3.1) ความพอประมาณ 3.2) ความมีเหตุผล 3.3) การมีภูมิคุ้มกัน 3.4) การมีความรู้ และ 3.5) การมีคุณธรรม

คำสำคัญ: การบริหารจัดการกลุ่มภายใต้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง, การผลิตสับแหลวเปลือกมังคุด, ศูนย์การเรียนรู้บ้านสมุนไพรบ้านคีรีวง

Abstract

The objectives of this research article aimed to study 1) The development of mangosteen peel liquid soap production activities of the Ban Kiriwong Herbal House Group, Lan Saka District, Nakhon Si Thammarat Province, 2) The problem conditions of the production of mangosteen peel liquid soap of the Ban Kiriwong Herbal House Group, Lan Saka District, Nakhon Si Thammarat Province, and 3) Management of mangosteen peel liquid soap production activities under the Philosophy of Sufficiency Economy at Ban Kiriwong Herbal House, Lan Saka District, Nakhon Si Thammarat Province. The research is qualitative research that uses content analysis and summarizes the overall data. The sample was derived from purposive sampling. The nine key informants were divided into two groups, including key informants from 1) Ban Kiriwong Herbal Learning Center, a total of six people, and 2) Those who promote and support the management of the group under the philosophy of Sufficiency Economy, a total of three people who were experts and have knowledge and understanding with experience in making herbal soap for at least five years. The results of the research found that 1) The development of mangosteen peel liquid soap production activities consisted of three steps: 1.1) Group formation stage, which indicated that the establishment of the group occurred in 1999; 1.2) Implementation stage, which indicated that, after discussions, there were the ideas to begin the gathering within the community and begin to produce the products for sale; and 1.3) Expansion stage of the group found that mangosteen peel liquid soaps were sold and bought retail and distributed. 2) The problem conditions of the production of mangosteen peel liquid soap of the Ban Kiriwong Herbal House Group, Lan Saka District, Nakhon Si Thammarat Province indicated as follows: 2.1) Problems in the production of mangosteen peel liquid soap; 2.2) Problems with packaging of mangosteen peel liquid soap; 2.3) Marketing problems of Ban Kiriwong Herbal House Group; and 2.4) Management problems of Ban Kiriwong Herbal House Group. and 3) Group management under the Philosophy of Sufficiency Economy indicated as follows: 3.1) Moderation; 3.2) Reasonableness; 3.3) Self-immunity; 3.4) Knowledgeableness; and 3.5) Morality.

Keywords: Group Management under The Philosophy of Sufficiency Economy, Mangosteen Peel Liquid Soap, Ban Kiriwong Herbal House Learning Center

บทนำ

ชุมชนบ้านคีรีวง ตำบลกำโลน อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นชุมชนที่ตั้งอยู่ในหุบเขา มีวิถีชีวิตหากินอยู่กับป่า พึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน วิถีธรรมชาติทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมอุดมสมบูรณ์ ทำสวนสมรมเป็นหลักในการดำเนินชีวิต ซึ่งเป็นภูมิปัญญาที่สืบทอดกันมาตั้งแต่โบราณ ชุมชนนี้ผ่านการต่อสู้กับวิกฤตธรรมชาติครั้งแล้วครั้งเล่าแต่สามารถยืนหยัดพลิกฟื้นแผ่นดิน ขึ้นมาด้วยความพยายามของผู้นำชุมชนที่มีความเข้มแข็งสามารถรวมตัวกันจัดตั้งเป็นกลุ่มองค์กรของชาวบ้านอย่างหลากหลาย ชุมชนนี้อยู่ด้วยความรัก สามัคคี ซื่อสัตย์ ความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน ด้วยคุณสมบัติที่งดงามเป็นเอกลักษณ์ของชุมชนทำให้บ้านคีรีวงโดดเด่น มีชื่อเสียงเลื่องลือถึงตำนานของชุมชน การต่อสู้จากบรรพบุรุษ สืบทอดสู่รุ่นหลานและยังคงดำเนินต่อไป จึงดึงดูดผู้คนให้สนใจมาศึกษาวิถีชีวิต ก่อเกิดรายได้สร้างเศรษฐกิจชุมชนแบบพอเพียง สู้การพึ่งตนเอง มีการพัฒนา กิจกรรมนำภูมิปัญญาท้องถิ่นและทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่นมาบริหารจัดการให้ เกิดประโยชน์สูงสุด (อำเภอลานสกา, 2557)

ชาวบ้านศิริวงในอดีตพึ่งพาทรัพยากรที่มีอยู่ในพื้นที่โดยการทำสวนผลไม้เป็นหลักเช่นเดียวกับในปัจจุบัน ชาวบ้านเกือบทุกหลังคาเรือนมีสวนผลไม้เป็นของตนเอง วิธีการเพาะปลูกซึ่งเป็นที่ยอมรับกันมากในสมัยก่อน คือ “สวนสมรม” หมายถึง สวนที่มีผลไม้นานาชนิดปลูกรวมกันโดยอาศัยทำเลบริเวณเชิงเขาเพื่อให้ความอุดมสมบูรณ์ของป่าธรรมชาติช่วยเกื้อหนุนผลผลิตที่ปลูก ต่อมาคนรุ่นหลังเริ่มคัดเลือกเมล็ดจากต้นพันธุ์ดีจากภายนอกมาขยายพันธุ์ปลูกเพิ่มเติม ทำให้ผลผลิตด้านการเกษตรของศิริวงมีคุณภาพสูงขึ้น จนเป็นที่ต้องการของตลาดจำนวนมาก ทำให้ในปัจจุบัน ผลผลิตของชาวศิริวงเปลี่ยนแปลงไปเป็นการผลิตเพื่อการค้ามากขึ้น ต่างจากสมัยก่อนที่มักเป็นการผลิตแล้วนำไปแลกเปลี่ยนเพื่อการยังชีพการดำเนินชีวิตเท่านั้น โดยพืชพันธุ์ที่นิยมปลูกกันมาก ได้แก่ สะตอ ลูกเนียง หนาม ขนุน จำปาตะ พุเรียนลองกอง ลางสาด มังคุด เงาะ เป็นต้น โดยผลไม้ที่มีชื่อเสียงและคุณภาพสูง คือ มังคุด (ธวัช ลำภูศรี, 2561)

เศรษฐกิจพอเพียง เป็นกรอบแนวคิด ซึ่งมุ่งให้ทุกคนสามารถพึ่งพาตัวเองได้ รวมถึงการพัฒนาให้ดียิ่งขึ้น จนเกิดความยั่งยืน คำว่า พอเพียง คือ การดำเนินชีวิตแบบทางสายกลาง โดยตั้งอยู่บนหลักสำคัญสามประการ คือ ความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการมีภูมิคุ้มกันที่ดี ความพอประมาณ คือ การดำรงชีวิตให้เหมาะสม ซึ่งเราควรจะมีทั้งความพอประมาณทั้งการหารายได้ และพอประมาณในการใช้จ่าย 1) ความพอประมาณในการหารายได้ คือ ทำงานหารายได้ด้วยช่องทางสุจริต ทำงานให้เต็มความสามารถ ไม่เบียดเบียนผู้อื่น ส่วนความพอประมาณในการใช้จ่าย หมายถึง การใช้จ่ายให้เหมาะสมกับฐานะความเป็นอยู่ ไม่ใช้จ่ายฟุ่มเฟือยหรือใช้จ่ายเกินตัว และในขณะเดียวกัน ก็ใช้จ่ายในการดูแลตนเอง และครอบครัวอย่างเหมาะสม ไม่อยู่อย่างลำบาก และผิดเคืองจนเกินไป 2) ความมีเหตุผล ไม่ว่าจะเป็นการทำธุรกิจ หรือการดำรงชีวิตประจำวัน เราจำเป็นต้องมีการตัดสินใจตลอดเวลา ซึ่งการตัดสินใจที่ดี ควรตั้งอยู่บนการไตร่ตรองถึงเหตุ รวมทั้งคำนึงถึงผลที่อาจตามมาจากการตัดสินใจอย่างรอบคอบ ไม่ใช่ตัดสินใจตามอารมณ์ หรือจากสิ่งที่คนอื่นบอกมาโดยปราศจากการวิเคราะห์ และ 3) การมีภูมิคุ้มกันที่ดี คือ การเตรียมตัวให้พร้อมรับกับความเปลี่ยนแปลง ในโลกที่ไม่มีอะไรแน่นอน ทั้งสภาพลมฟ้า อากาศที่ไม่เอื้ออำนวยต่อการทำเกษตร การเปลี่ยนแปลงในบริษัทคู่ค้า การเลิกจ้างพนักงานในบริษัทใหญ่ หรือแม้แต่ความไม่แน่นอนของสถานการณ์ทั้งในและต่างประเทศที่มีผลต่อการลงทุน เราจึงจำเป็นต้องเรียนรู้ที่จะดำรงอยู่ได้ด้วยการพึ่งพาตนเอง และตั้งอยู่ในความไม่ประมาทอยู่เสมอ เช่น เตรียมแผนสำรองสำหรับแต่ละสถานการณ์ การมีรายได้หลายทางเพื่อลดความเสี่ยงในวันที่ถูกเลิกจ้าง หรือการกระจายความเสี่ยงในการลงทุนโดยการดำรงชีวิตตามหลักการทั้งสามข้อนั้น จำเป็นต้องมีความรู้และคุณธรรมประกอบด้วย ความรู้ช่วยสร้างภูมิคุ้มกันที่เหมาะสม เช่น ความรู้ในการประกอบวิชาชีพช่วยให้ธุรกิจและการงานเจริญก้าวหน้า หรือความรู้ในการลงทุนช่วยสร้างภูมิคุ้มกันให้นักลงทุน ทั้งนี้ ความรู้และประสบการณ์ จะช่วยให้เราตัดสินใจได้อย่างเป็นเหตุเป็นผล ถึงแม้ว่า พื้นฐานความคิดและประสบการณ์ที่แตกต่างกันอาจทำให้เหตุผลของแต่ละคนนั้นแตกต่างกัน แต่หากทุกคนยึดมั่นอยู่ในหลักคุณธรรม ก็จะทำให้การอยู่ร่วมกันในสังคมเป็นไปอย่างสงบสุข (Krungsri Guru (กรุงเทพฯ), 2560)

ในการศึกษากิจกรรมการผลิตสับเลวเปลือกมังคุดของศูนย์การเรียนรู้บ้านสมุนไพรบ้านศิริวง เพื่อที่จะศึกษาขั้นตอนในการผลิตสับเลวเปลือกมังคุดว่า มีขั้นตอนในการผลิต มีการบวนการในการบริหารกลุ่มเป็นอย่างไร เศรษฐกิจชุมชนและเพื่อร่วมกันจัดการทั้งด้านการแปรรูปและการตลาดโดยคนในชุมชนมีส่วนร่วม กำหนดทิศทางและการบริหารจัดการอย่างไร ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาเรื่องการบริหารจัดการกลุ่มภายใต้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง กรณีศึกษา กิจกรรมการผลิตสับเลวเปลือกมังคุดของศูนย์การเรียนรู้บ้านสมุนไพรบ้านศิริวง ในครั้งนี้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาพัฒนาการเกิดกิจกรรมการผลิตสับเลวเปลือกมังคุดของกลุ่มบ้านสมุนไพรบ้านศิริวง อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช

2. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการผลิตสับแหลมเปลือกมังคุดของกลุ่มบ้านสมุนไพรบ้านคีรีวง อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช

3. เพื่อศึกษาการบริหารจัดการกิจกรรมการผลิตสับแหลมเปลือกมังคุดภายใต้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง บ้านสมุนไพรบ้านคีรีวง อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาเรื่อง การบริหารจัดการกลุ่มภายใต้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง กรณีศึกษา: กิจกรรมการผลิตสับแหลมเปลือกมังคุดของศูนย์การเรียนรู้บ้านสมุนไพรบ้านคีรีวง

1. ด้านขอบเขต

1.1 ด้านประชากร ผู้ให้ข้อมูลสำคัญการสัมภาษณ์เชิงลึกมี 2 กลุ่ม ได้แก่ 1) ศูนย์การเรียนรู้บ้านสมุนไพรบ้านคีรีวง (สับแหลมเปลือกมังคุด) มีจำนวน 6 คน และ 2) ผู้ที่ส่งเสริมและสนับสนุนการบริหารจัดการกลุ่มภายใต้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมีจำนวน 3 คน เป็นผู้เชี่ยวชาญมีความรู้ความเข้าใจและมีประสบการณ์เกี่ยวกับการทำสับสมุนไพรไม่ต่ำกว่า 5 ปี

1.2 ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาการการเกิดกลุ่มอาชีพบ้านสมุนไพรบ้านคีรีวง สภาพปัญหาของกลุ่มบ้านสมุนไพรบ้านคีรีวง (สับแหลมเปลือกมังคุด) การบริหารจัดการกลุ่มภายใต้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง บ้านสมุนไพรบ้านคีรีวง (สับแหลมเปลือกมังคุด) และข้อมูลเกี่ยวกับร้าน Naturelife Herb ซึ่งจำหน่ายผลิตภัณฑ์สมุนไพรหลากหลาย และหน้าของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยเกี่ยวกับบ้านคีรีวง ซึ่งให้ภาพรวมของพื้นที่และสถานที่ท่องเที่ยว นอกจากนี้ยังมีรายงานของ JICA ที่กล่าวถึงการใช้เปลือกในพื้นที่ศึกษาตัวอย่าง แต่ไม่ได้เกี่ยวข้องโดยตรงกับกลุ่มสมุนไพรในบ้านคีรีวง สุดท้ายนี้ มีรายการผลิตภัณฑ์สำหรับสับแหลมเปลือกมังคุดบน Amazon ซึ่งอาจเกี่ยวข้องกับข้อเสนอของกลุ่ม

1.3 ขอบเขตด้านพื้นที่กลุ่มชุมชน ศูนย์การเรียนรู้บ้านสมุนไพรบ้านคีรีวง (สับแหลมเปลือกมังคุด) หมู่ที่ 9 ตำบลกำโลน อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช

2. ด้านเครื่องมือในการวิจัย

2.1 เครื่องบันทึกภาพ ใช้กล้องถ่ายรูปเพื่อบันทึกภาพเป็นหลักฐานในการวิจัย และประกอบการวิเคราะห์และตีความผลการวิจัย มีการหาคุณภาพ ดังนี้ 1) ตรวจสอบความละเอียดของกล้องเพื่อให้ได้ภาพที่มีคุณภาพสูง 2) เลือกกล้องที่มีเลนส์ที่เหมาะสมสำหรับการถ่ายภาพในสภาพแสงต่าง ๆ และ 3) ทดสอบกล้องก่อนใช้เพื่อให้แน่ใจว่าทำงานได้อย่างถูกต้อง

2.2 บันทึกการสังเกต ใช้การสังเกตขณะสัมภาษณ์หรือสังเกตการณ์การตอบคำถามของผู้ถูกสัมภาษณ์ จดบันทึกการสังเกตเพื่อวิเคราะห์พฤติกรรมและปฏิกิริยาของผู้ถูกสัมภาษณ์ และใช้การสังเกตเพื่อตรวจสอบความถูกต้องและความสอดคล้องของข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ มีการหาคุณภาพ ดังนี้ 1) ใช้แบบบันทึกการสังเกตที่มีโครงสร้างเพื่อให้แน่ใจว่าการสังเกตเป็นระบบและสม่ำเสมอ และ 2) ตรวจสอบบันทึกการสังเกตโดยผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อเพิ่มความน่าเชื่อถือ

2.3 แบบสัมภาษณ์ ผู้วิจัยเตรียมคำถามไว้ล่วงหน้าเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลที่ต้องการแบบสัมภาษณ์ ช่วยให้ได้ข้อมูลที่เจาะจงและตรงประเด็น และผู้วิจัยสามารถปรับเปลี่ยนคำถามได้ตามสถานการณ์และข้อมูลที่ได้รับ มีการหาคุณภาพ ดังนี้ 1) ออกแบบคำถามให้ชัดเจนและตรงประเด็น 2) ทดสอบแบบสัมภาษณ์กับกลุ่มตัวอย่างขนาดเล็กเพื่อให้แน่ใจว่าคำถามเข้าใจได้และให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ และ 3) ตรวจสอบความเที่ยงของแบบสัมภาษณ์โดยเปรียบเทียบคำตอบจากผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่าน

2.4 เครื่องบันทึกเสียง ใช้บันทึกเสียงการสัมภาษณ์เพื่อเก็บข้อมูลที่สมบูรณ์ ช่วยให้ผู้วิจัยสามารถจดจ่อกับการสัมภาษณ์และไม่ต้องกังวลเรื่องการจดบันทึก และสามารถใช้เครื่องบันทึกเสียงเพื่อถอดเสียง

และวิเคราะห์ข้อมูลในภายหลัง มีการหาคุณภาพ ดังนี้ 1) ตรวจสอบคุณภาพเสียงของเครื่องบันทึกเพื่อให้แน่ใจว่าบันทึกเสียงได้ชัดเจน 2) ทดสอบเครื่องบันทึกก่อนใช้เพื่อให้แน่ใจว่าทำงานได้อย่างถูกต้อง และ 3) ถอดเสียงการบันทึกอย่างแม่นยำเพื่อให้แน่ใจว่าข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ถูกต้อง

3. ด้านการเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 สำรวจพื้นที่ในชุมชนเพื่อศึกษาข้อมูลเบื้องต้นก่อน หลังจากนั้นจึงไปสำรวจข้อมูลเบื้องต้นของศูนย์การเรียนรู้บ้านสมุนไพรบ้านคีรีวง อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช

3.2 สร้างความสัมพันธ์และแนะนำตัวเบื้องต้นเพื่อนำไปสู่การปรับตัวให้เข้ากับชุมชน

3.3 ประสานงานโดยใช้เครื่องมือเพื่อเก็บข้อมูลรายละเอียดแบบเจาะลึกโดยนัดวัน เวลา และสถานที่ จากนั้นผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลและรายละเอียดแต่ละประเด็น โดยพบปะพูดคุยกับกลุ่มเป้าหมายพร้อมถ่ายภาพประกอบ

3.4 รวบรวมวิเคราะห์และสรุปผล หากปรากฏว่าขาดรายละเอียดข้อมูลส่วนใดก็ไปเก็บข้อมูลเพิ่มเติม

3.5 ด้านการวิเคราะห์ข้อมูล เมื่อรวบรวมข้อมูล และตรวจสอบเนื้อหาอย่างถูกต้องเรียบร้อยแล้วจึงนำข้อมูลมาวิเคราะห์ เพื่อให้ได้เนื้อหาที่ถูกต้องตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่ผู้ทำการวิจัยทำการศึกษาและนำมาวิเคราะห์ในเชิงพรรณนา

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การบริหารจัดการกลุ่มภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของศูนย์การเรียนรู้บ้านสมุนไพรบ้านคีรีวง อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช บริบทของศูนย์การเรียนรู้บ้านสมุนไพรบ้านคีรีวง มุ่งเน้นการบริหารจัดการกลุ่มเป้าหมายที่เป็นเกษตรกรและผู้สนใจในด้านสมุนไพรในพื้นที่อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยมีลักษณะดังนี้ 1) เกษตรกรในพื้นที่เป็นกลุ่มเป้าหมายหลักที่มีความรู้และประสบการณ์ในการทำเกษตร โดยเฉพาะการปลูกพืชสมุนไพร 2) ผู้สนใจในด้านสมุนไพร เป็นกลุ่มเป้าหมายที่สนใจเรียนรู้เกี่ยวกับการปลูก การแปรรูป และการใช้ประโยชน์จากสมุนไพร และ 3) ผู้ประกอบการในชุมชน เป็นกลุ่มเป้าหมายที่สนใจนำความรู้และทักษะที่ได้รับจากศูนย์การเรียนรู้ไปต่อยอดเป็นธุรกิจหรือผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ สามารถสรุปผลการวิจัย ดังนี้

1. ศึกษาพัฒนาการเกิดกิจกรรมการผลิตสบู่เหลวเปลือกมังคุดของกลุ่มบ้านสมุนไพรบ้านคีรีวง

1.1 ขั้นตอนตัวของกลุ่ม พบว่า การจัดตั้งกลุ่มบ้านสมุนไพรบ้านคีรีวง (สบู่เหลวเปลือกมังคุด) เกิดขึ้นในปี พ.ศ. 2542 เกิดจากการพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาที่กำลังเผชิญอยู่ จากปัญหาราคามังคุดที่ตกต่ำและล้นตลาด ทำให้รายได้ไม่เพียงพอในการดำรงชีวิต อยากมีอาชีพเสริมมาช่วยเพิ่มรายได้ให้กับครอบครัว จึงคิดทำน้ำมันใบบัวบกขึ้นมา เนื่องจากมีความรู้และมีวัตถุดิบพร้อม

1.2 ขั้นตอนการปฏิบัติ พบว่า ในการผลิตสบู่เหลวเปลือกมังคุดที่เริ่มผลิตกันภายในครอบครัว และผ่านการทดลองใช้มาแล้ว หลังจากที่ได้พูดคุยกัน ก็เริ่มมีความคิดที่จะรวมตัวกันเป็นกลุ่มภายในชุมชน และเริ่มมีการผลิตสินค้าจำหน่าย

1.3 ขั้นการขยายตัวของกลุ่ม พบว่า สบู่เหลวเปลือกมังคุดได้จำหน่ายออกและมีการรับซื้อปลีกและย่อยออกไปจำหน่าย จึงมีการผลิตสินค้าให้มีจำนวนมากขึ้นและหลากหลาย และได้มีการทดลองใช้จากลูกค้าหลาย ๆ คนและมีความพอใจในการใช้สบู่เหลวเปลือกมังคุดมากและมีการกลับมาสั่งซื้อเพิ่ม รวมถึงมีการตอบรับจากลูกค้าเป็นอย่างดี และมีการเพิ่มจำนวนในการผลิตมากขึ้นอีก

2. ศึกษาสภาพปัญหาการผลิตสบู่เหลวเปลือกมังคุดของกลุ่มบ้านสมุนไพรบ้านคีรีวง

2.1 สภาพปัญหาการผลิต พบว่า ทางกลุ่มมีปัญหาในด้านการผลิต เนื่องจากเครื่องมือที่ใช้ไม่มีความทันสมัย ทำให้ผลิตออกมาช้า นอกจากนี้ยังมีปัญหาเกี่ยวกับวัตถุดิบ ซึ่งในบางช่วงที่ขาดมังคุด ทำให้การผลิตสบู่เหลวเปลือกมังคุดไม่ทันต่อความต้องการของลูกค้าทำให้ต้องซื้อวัตถุดิบมาจากภายนอก

2.2 สภาพปัญหาการบรรจุภัณฑ์ พบว่า สภาพปัญหาบรรจุภัณฑ์ทางกลุ่มยังไม่สวยงาม รูปทรงที่ไม่ทันสมัย ผลากไม่สวยงาม ขวดที่ใช้บรรจุมีความเรียบง่ายเกินไป มีการออกแบบที่ไม่หรูและไม่มีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบใหม่ ๆ มีขนาดเล็กบ้างใหญ่บ้างและอาจมีชำรุดบ้าง

2.3 สภาพปัญหาด้านการตลาด พบว่า สภาพปัญหาการตลาดทางกลุ่มลูกค้าอาจจะไม่มีการรู้จักสินค้า อาจเข้าไม่ถึงถึงสำหรับกลุ่มลูกค้าที่เป็นวัยรุ่น เพราะอาจมีสินค้าที่ไม่โดดเด่น ในด้านของผลิตภัณฑ์และรูปแบบต่าง ๆ ยังขาดการตอบรับจากตลาด

3. ศึกษาการบริหารจัดการกิจกรรมการผลิตสบู์เหลวเปลือกมังคุดภายใต้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง บ้านสมุนไพรบ้านคีรีวง

3.1 การบริหารจัดการกลุ่มด้วยความพอประมาณ พบว่า เน้นความประหยัด คำนึงค่า การลงทุนด้วยความมีเหตุผล มีความพอเพียง พอประมาณ ตามหลักศักยภาพของตน ระมัดระวังรอบคอบและมีเป้าหมายที่ชัดเจน มีการแบ่งจ่ายเงินลงทุนเงินออมและผลิตภัณฑ์ภายในกลุ่มมีการจัดสรรแบ่งพื้นที่การทำงานได้ มีการศึกษาข้อมูลอย่างละเอียดจากสื่อต่าง ๆ เพื่อประกอบการตัดสินใจในการซื้อวัสดุอุปกรณ์หรือวัตถุดิบในการผลิตโดยเน้นความประหยัดคุ้มค่าให้ความสำคัญกับวัตถุดิบในการผลิต

3.2 การบริหารจัดการกลุ่มด้วยความมีเหตุผล พบว่า การรู้จักการมีเหตุผลในการทำงาน การตัดสินใจในการทำสิ่งต่าง ๆ และที่สำคัญต้องมีการรับฟังความคิดเห็นจากสมาชิกในกลุ่มและมีเหตุผลในการตัดสินใจที่จะทำอะไรภายในกลุ่มเพื่อป้องกันการเกิดปัญหาภายในกลุ่ม

3.3 การบริหารจัดการกลุ่มด้วยการมีภูมิคุ้มกัน พบว่า การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นภายในกลุ่ม และการร่วมมือกันภายในกลุ่ม หากเกิดปัญหาขึ้นต้องมีการรับมือต่อการเปลี่ยนแปลง เตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นให้ถึงความเป็นไปได้ของสถานการณ์ต่าง ๆ

3.4 การบริหารจัดการกลุ่มด้วยการมีความรู้ พบว่า เพื่อให้สมาชิกทุกคนในกลุ่มสามารถเข้าถึงความรู้และพัฒนาตัวให้เป็นผู้รู้ในการผลิตมากขึ้น ควรมีการใช้ความรู้ที่มีมาพัฒนาให้ดีขึ้น และมีความรู้ในการผลิตสินค้า มีการอบรมหาความรู้เพิ่มเติมสำหรับการผลิตสบู์เหลวเปลือกมังคุด และนำความรู้ที่ได้นั้นมาชี้แนะให้กับคนในกลุ่ม

3.5 การบริหารจัดการกลุ่มด้วยการมีคุณธรรม พบว่า สินค้าต้องมีมาตรฐานทั้งในด้านของราคา และคุณภาพของสินค้า ต้องเป็นสินค้าที่ผ่านการผลิตมาใหม่ ต้องไม่มีสินค้าตกค้างเพื่อที่ลูกค้าจะได้รับสินค้าที่ดีที่สุดต้องมีความซื่อสัตย์ต่อลูกค้าและสมาชิกทุกคนในกลุ่ม ไม่เอาเปรียบกันรู้จักที่จะช่วยเหลือกันภายในกลุ่ม

อภิปรายผล

1. พัฒนาการเกิดกิจกรรมการผลิตสบู์เหลวเปลือกมังคุดของกลุ่มบ้านสมุนไพรบ้านคีรีวง

1.1 ขั้นตอนตัวของกลุ่ม พบว่า การจัดตั้งกลุ่มบ้านสมุนไพรบ้านคีรีวง (สบู์เหลวเปลือกมังคุด) เกิดขึ้นในปี พ.ศ. 2542 เกิดจากการพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาที่กำลังเผชิญอยู่ จากปัญหาราคามังคุดที่ตกต่ำและล้นตลาด ทำให้รายได้ไม่เพียงพอในการดำรงชีวิต อยากมีอาชีพเสริมมาช่วยเพิ่มรายได้ให้กับครอบครัว จึงคิดค้นทำน้ำมันใบบัวบกขึ้นมา เนื่องจากมีความรู้และมีวัตถุดิบพร้อม อีกทั้งสอดคล้องกับการศึกษาของ ปาริชาติ วลัยเสถียร เรื่อง กระบวนการและเทคนิคการทำงานของนักพัฒนา กล่าวว่าขั้นตอนของกลุ่มที่เกิดจากการพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นจนกระทั่งกลายเป็นการกระตุ้นจิตสำนึกให้ตระหนักถึงสิ่งที่เผชิญอยู่ เกิดแกนนำในการประสานความสนใจร่วมกัน (ปาริชาติ วลัยเสถียร, 2543) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ บัณฑิต อ่อนดำ เรื่อง ยุทธศาสตร์การพัฒนาชนบท กล่าวว่า ประสพการณ์จากโครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในงานพัฒนา (SFPP) พบว่า กระบวนการกระตุ้นให้เกิดกลุ่มของเกษตรกรรายย่อยนั้น ประกอบด้วย ขั้นตอนที่ 1 การเตรียมกลุ่ม (Pre Group Stage) ขั้นตอนนี้เป็นขั้นตอนที่เกษตรกรตำบลเข้าไปสร้างความคุ้นเคย แสดงการยอมรับ

และความไว้วางใจจากชุมชน (ปัญชร อ่อนดำ, 2533) รวมทั้งสอดคล้องกับงานวิจัยของ มยุรา ปะลาวัน เรื่อง การดำรงอยู่ของกลุ่ม อาชีพในชุมชนผู้ประสพภัยคลื่นยักษ์สึนามิ: กรณีศึกษากลุ่มเครื่องแกงตำมือบ้านเกาะมุกด์ ตำบลเกาะลิบง อำเภอกันตัง พบว่า หลังจากที่ชุมชนบ้านเกาะมุกด์ได้รับความเสียหายจากคลื่นยักษ์สึนามิ เมื่อวันที่ 26 ธันวาคม พ.ศ. 2547 และชุมชนได้รับความช่วยเหลือในด้านต่าง ๆ รวมทั้งการช่วยเหลือให้จัดตั้งกลุ่มอาชีพ เพื่อให้ชาวบ้านมีรายได้เสริม เนื่องจากรายได้จากการประมงซึ่งเป็นอาชีพหลักลดน้อยลง ปัจจัยภายใน ที่สนับสนุนการดำรงอยู่ของกลุ่ม ได้แก่ การจัดตั้งกลุ่มนั้นเกิดจากความต้องการของสมาชิกกลุ่มที่ต้องการ มีรายได้เสริม และได้รับความเสียหายจากภัยสึนามิ อภิปรายผลได้ว่า ขั้นตอนตัวของกลุ่ม กระบวนการและเทคนิค การทำงานของนักพัฒนา เกิดจากการพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน จนกระทั่งกลายเป็นการกระตุ้นจิตสำนึก ให้ตระหนักถึงสิ่งที่เผชิญอยู่

2.2 ขั้นตอนการปฏิบัติ พบว่า หลังจากที่ได้พูดคุยกัน ก็เริ่มมีความคิดที่จะรวมกลุ่มกัน ภายใน ชุมชน และเริ่มมีการผลิตสินค้าจำหน่าย (มยุรา ปะลาวัน, 2550) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ เสน่ห์ จามริก ได้กล่าวว่า เศรษฐกิจชุมชน หมายถึง กิจกรรมทางเศรษฐกิจต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นการผลิต การบริโภค การจำหน่าย จ่ายแจก ที่คนในชุมชนได้มีส่วนร่วมคิดร่วมทำ ร่วมประโยชน์ของประชาชน และร่วมกันเป็นเจ้าของเศรษฐกิจ ชุมชนมีรากฐานมาจากศักยภาพของชุมชน ภูมิปัญญาของชุมชน หรือทุนในชุมชน เช่น วัฒนธรรม ประเพณี และสภาพภูมิประเทศ ความหลากหลายทางทรัพยากรที่มีอยู่ (เสน่ห์ จามริก, 2541)

2.3 ขั้นตอนการขยายตัว พบว่า สบู่เหลวเปลือกมังคุดได้จำหน่ายออกและมีการรับซื้อปลีกและย่อย จึงมีการผลิตสินค้าให้มีจำนวนมากขึ้นและหลากหลาย และได้มีการทดลองใช้จากลูกค้าหลาย ๆ คน มีความพึงพอใจ ในการใช้สบู่เหลวเปลือกมังคุดและมีการกลับมาสั่งซื้อเพิ่มขึ้น การผลิตสบู่เหลวเปลือกมังคุดมีการตอบรับจากลูกค้า เป็นอย่างดี และมีการเพิ่มจำนวนในการผลิตมากขึ้น (เสน่ห์ จามริก, 2541) อีกซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พัฒน์ บุญยรัตน์พันธ์ุ กล่าวว่า หลักการส่งเสริมการรวมกลุ่ม และกระบวนการพัฒนาองค์กรภาคประชาสังคม โดยเรียก กระบวนการนั้นว่า “หลักการรวมกลุ่ม 3 ขั้น 8 ตอน” ซึ่งเป็นกระบวนการ และเป็นพื้นฐานของการเสริมสร้าง กลุ่มและเครือข่าย ซึ่งประกอบด้วยขั้นตอนต่าง ๆ (พัฒน์ บุญยรัตน์พันธ์ุ, 2547) อีกทั้งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ณัฐรส เมืองศรี ได้ศึกษาเรื่อง กระบวนการกลุ่มอาชีพชุมชน กรณีศึกษากลุ่มอาชีพขายไถ่ย่าง ชุมชนทางพาด ตำบลคำม่วง อำเภอเขาสวนกวาง จังหวัดขอนแก่น การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาอดีต ปัจจุบัน และอนาคต ของกระบวนการกลุ่ม อาชีพขายไถ่ย่างชุมชนทางพาด และการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ และสังคมกลุ่มอาชีพ ขายไถ่ย่าง ชุมชนทางพาด ตำบลทางพาด อำเภอเขาสวนกวาง จังหวัดขอนแก่น ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ โดยกำหนดกลุ่มอภิปรายผลได้ว่า หลักการส่งเสริมการรวมกลุ่ม และกระบวนการพัฒนาองค์กรภาคประชาสังคม โดยเรียกกระบวนการนั้นว่า “หลักการรวมกลุ่ม 3 ขั้น 8 ตอน” ซึ่งเป็นกระบวนการ และเป็นพื้นฐานของการเสริมสร้าง กลุ่มและเครือข่าย ซึ่งประกอบด้วยขั้นตอนต่าง ๆ (ณัฐรส เมืองศรี, 2551)

2. สภาพปัญหาการผลิตสบู่เหลวเปลือกมังคุดของกลุ่มบ้านสมุนไพรบ้านคีรีวง

2.1 ปัญหาการผลิต พบว่า หลังจากที่ได้พูดคุยร่วมกัน ในการผลิตสบู่เหลวเปลือกมังคุดที่เริ่มผลิต กันภายในครอบครัวและผ่านการทดลองใช้ มีความคิดที่จะรวมกลุ่มกันภายในชุมชน และเริ่มมีการผลิตสินค้า จำหน่าย อีกทั้งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุลีพร ทองงาม เรื่อง การพัฒนาศักยภาพกลุ่มอาชีพ ตำบลฉลอง อำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต ผลการศึกษาพบว่า ปัญหาด้านการจัดการกลุ่ม พบว่า ขาดการจัดการกลุ่มที่เหมาะสม ทั้งในด้านการจัดการกลุ่มขึ้นวางแผน การจัดการกลุ่มขึ้นการดำเนินงาน การจัดการกลุ่มขึ้นการติดตาม และประเมินผล ทำให้ขาดการได้รับการดูแลเอาใจใส่จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และเงินสนับสนุนที่ได้รับไม่เพียงพอ ที่จะนำมาพัฒนาให้ประสบความสำเร็จตามที่ควรจะเป็น ปัญหาด้านการผลิตและการตลาด พบว่า ขาดความรู้ ความเข้าใจในด้านการผลิตและการตลาด ส่งผลให้กลุ่มไม่สามารถเพิ่มช่องทางในการจัดจำหน่ายสินค้า และไม่สามารถก้าวเข้าสู่ระบบธุรกิจแบบเต็มรูปแบบ (สุลีพร ทองงาม, 2550) รวมทั้งสอดคล้องกับงานวิจัยของ มยุรา

ปะลาวัน เรื่อง การดำรงอยู่ของกลุ่มอาชีพในชุมชนผู้ประสบภัยคลื่นยักษ์สึนามิ: กรณีศึกษาจากกลุ่มเครื่องแกงตำมือ บ้านเกาะมุกด์ ตำบลเกาะลิบง อำเภอกันตัง ผลการศึกษาพบว่า การบริหารจัดการกลุ่ม กลุ่มมีการบริหารจัดการด้านองค์กรแบบไม่เป็นทางการ กลุ่มมีผู้นำตามตำแหน่ง คือ ประธานกลุ่ม และผู้นำตามธรรมชาติ คือ รองประธาน โดยรองประธานทำหน้าที่บริหารจัดการเกือบทุกเรื่องของกลุ่มยกเว้นเรื่องการผลิต เพราะการผลิตสินค้าของกลุ่มต้องใช้แรงงานจากสมาชิกหลายคนที่ต้องทำร่วมกัน อภิปรายผลได้ว่า ปัญหาการผลิตเกิดจากการขาดแคลนเงินทุน การผลิตสินค้าและบริการในท้องถิ่น ส่วนใหญ่เป็นกิจการขนาดเล็กทำในครัวเรือน หรือกลุ่มผลิตมีเงินทุนน้อย เข้าไม่ถึงแหล่งสนับสนุนเงิน ปัญหาข้างต้นที่เกิดขึ้นมิใช่เกิดจากผู้ผลิตทั้งหมด บางครั้งอาจเกิดจากตัวลูกค้าเอง เนื่องจากไม่ทราบความต้องการที่แท้จริงของตนเอง

2.2 ปัญหาบรรจุกฎเกณฑ์ทางกลุ่มยังไม่สวยงาม รูปทรงไม่ทันสมัย ฉลากไม่สวยงาม ขวดที่ใช้บรรจุ สบู่มีบรรจุกฎเกณฑ์ที่เรียบง่ายเกินไป ฉลากที่ใช้ก็ยังไม่สวยงาม ใช้รูปทรงที่ไม่ทันสมัย มีการออกแบบที่ไม่หรูและไม่มี การเปลี่ยนแปลงรูปแบบใหม่ ๆ มีขนาดเล็กบ้างใหญ่บ้างอาจมีชำรุดบ้าง (มยุรา ปะลาวัน, 2550) ซึ่งสอดคล้องกับ งานวิจัยของ สมพงษ์ เพื่องอารมณ ได้กล่าวว่า บรรจุกฎเกณฑ์เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการขั้นตอนหลักในการดึงดูด หรือเรียกความสนใจจากผู้บริโภค โดยเฉพาะปัจจุบันที่การผลิตสินค้าหรือบริการให้ความสำคัญกับผู้บริโภค (Consumer Oriented) บรรจุกฎเกณฑ์ หมายถึง วัสดุใด ๆ ที่นำมาใช้สำหรับห่อหุ้มป้องกัน ลำเลียง จัดส่ง และนำเสนอ สินค้าตั้งแต่วัตถุดิบถึงสินค้า ที่ผ่านการผลิตตั้งแต่ผู้ผลิตถึงผู้ใช้ หรือผู้บริโภค โดยมีวัตถุประสงค์เบื้องต้น ในการป้องกัน หรือรักษาสภาพผลิตภัณฑ์ให้คงสภาพ ตลอดจนมีคุณภาพใกล้เคียงกับสินค้าที่ผลิตครั้งแรกให้มากที่สุด (สมพงษ์ เพื่องอารมณ, 2550) อีกทั้งสอดคล้องกับงานวิจัยของ คำนาย อภิปรัชญาสกุล ได้กล่าวว่า จะเห็นได้ว่าการเปลี่ยนแปลงของบรรจุกฎเกณฑ์ดังกล่าว ลูกค้าหรือผู้บริโภคคนสุดท้ายนั้นไม่ได้ให้ความสนใจ และไม่ถือว่าเป็นสาระสำคัญทำให้ผู้ผลิตสามารถดำเนินการเกี่ยวกับบรรจุกฎเกณฑ์ที่มีหน้าที่ของโลจิสติกส์ได้อย่างเต็มที่ หน้าที่ด้านโลจิสติกส์ของบรรจุกฎเกณฑ์ ประกอบด้วย ใช้เป็นภาชนะบรรจุสินค้า ใช้เพื่อป้องกันสินค้า ใช้ในการแบ่งสินค้า ใช้ในการรวบรวมสินค้า ใช้เพื่อความสะดวกในงานโลจิสติกส์ และใช้เพื่อประโยชน์ในการติดต่อสื่อสาร เป็นต้น ซึ่งหน้าที่ดังกล่าวมีส่วนอย่างมากในการสนับสนุนองค์กรให้เกิดประสิทธิภาพ ในการทำงานการเอาใจใส่ หน้าที่ของบรรจุกฎเกณฑ์ด้านนี้ต้องเริ่มตั้งแต่การออกแบบที่ดี ส่งผลให้การทำงานเกิดความสะดวก

2.3 ปัญหาการตลาด ทางกลุ่มลูกค้าเป็นกลุ่มวัยรุ่นอาจจะเข้าไม่ถึงสินค้า เพราะว่าอาจมีสินค้าที่ไม่โดดเด่นในด้านของผลิตภัณฑ์และรูปแบบต่าง ๆ ยังขาดการตอบรับจากตลาด (คำนาย อภิปรัชญาสกุล, 2546) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชีววรรณ เจริญสุข ได้กล่าวว่า การส่งเสริมการขาย หมายถึง การซื้อผลิตภัณฑ์สินค้า หรือบริการของผู้บริโภค หรือลูกค้าขั้นสุดท้ายบุคคลในช่องทางการตลาด หรือพนักงานขาย ของกิจการการส่งเสริมการขายไม่สามารถใช้เครื่องมือเพียงอย่างเดียว โดยทั่วไปองค์กรหรือบริษัทมักจะใช้เครื่องมือการส่งเสริมการตลาด และร่วมกับการโฆษณา การประชาสัมพันธ์ การตลาดทางตรง หรือการขายโดยใช้พนักงานขาย (ชีววรรณ เจริญสุข, 2547) อีกทั้งสอดคล้องกับงานวิจัยของ กาญจนรัตน์ รัตนสนธิ ได้กล่าวว่า การส่งเสริมการขาย หมายถึง กิจกรรมการส่งเสริมการตลาดที่นอกเหนือไปจากการโฆษณา การตลาดทางตรง การขายโดยใช้พนักงานขาย และการประชาสัมพันธ์ที่จัดขึ้นเป็นครั้งคราว เพื่อกระตุ้นความสนใจการทดลองใช้ หรือการซื้อของลูกค้าขั้นสุดท้ายบุคคลในช่องทางการตลาด หรือพนักงานขายของกิจการการส่งเสริมการขายไม่สามารถใช้เพียงเครื่องมือเดียวได้ (กาญจนรัตน์ รัตนสนธิ, 2544)

3. การบริหารจัดการกิจกรรมการผลิตสบู์เหลวเปลือกมังคุดภายใต้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงบ้านสมุนไพรบ้านคีรีวง

3.1 ความพอประมาณในการส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชนโดยการสนับสนุนงบประมาณในการผลิต ให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการผลิต ให้กลุ่มมีโอกาสขยายการกระจายสินค้าให้กว้างขวางมากขึ้น ส่งเสริมพัฒนา การเรียนรู้ให้ทุกคนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการผลิต เพื่อให้กลุ่มมีความเข้มแข็ง เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน

ให้เข้มแข็งยิ่งขึ้น การบริหารจัดการธุรกิจชุมชนของกลุ่ม ด้านการตลาด ได้แก่ ผลิตภัณฑ์ ราคา การจัดจำหน่าย การส่งเสริมการตลาด การบริหารจัดการด้านการผลิต ได้แก่ ปัจจัยนำเข้า กระบวนการผลิต การบริหารจัดการ ด้าน การบริหารองค์กร ได้แก่ การวางแผน การจัดองค์กร การจัดคนเข้าทำงาน การสั่งการ การบริหารจัดการ ด้านการเงิน และบัญชี ได้แก่ สภาพคล่องทางการเงิน โครงสร้างเงินทุน การจัดทำบัญชีและงบประมาณการเงิน (รุ่งทิพย์ เสมอเชื้อ, 2550) สอดคล้องกับการศึกษาของ ประทีป วีรพัฒนนิรันดร์ เรื่อง เศรษฐกิจชุมชน : ทางรอดที่ยั่งยืนของชาติ ได้กล่าวว่า เศรษฐกิจชุมชนมีลักษณะสำคัญ คือ ครอบคลุมเป็นหน่วยการผลิต แรงงานของสมาชิก มีครอบครัวเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุด การอยู่รอดของครอบครัวต่อความพอเพียง และตามความสามารถในการพึ่งพาตนเองตามแนวคิดเศรษฐกิจชุมชนเป็นตัวของตัวเองมีพลวัต และสามารถที่จะอยู่รอดด้วยตนเองได้ (ประทีป วีรพัฒนนิรันดร์, 2540)

3.2 การบริหารจัดการกลุ่มด้วยความมีเหตุผล การมีมั่งคุดและรู้จักการใช้ให้มีเหตุผล ในการทำงานการตัดสินใจในการทำสิ่งต่าง ๆ และที่สำคัญต้องฟังความคิดเห็นของสมาชิกในกลุ่มเป็นสิ่งสำคัญ ต้องมีการรับฟังความคิดเห็นจากคนในกลุ่มและมีเหตุผลในการตัดสินใจที่จะทำอะไรภายในกลุ่มเพื่อป้องกันการเกิดปัญหากันภายในกลุ่ม (นงนุช พันยาก, 2549) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ กรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กล่าวว่า ถ้าหากทำอะไรด้วยความพอดีแล้วก็จะทำให้สามารถลดปัญหาความยาก ได้อย่างมี ตลอดจนปัญหาความยากจนที่จะเกิดขึ้นกับตนเองได้ ทุกคนตระหนักถึงความสำคัญของการทำให้ ประชาชนพึ่งพาตัวเองได้ ส่งเสริมให้ประชาชนมีความรู้ มีความสามารถในการพัฒนาตนเอง มีทุนเพื่อสร้างความก้าวหน้าในอาชีพ (กรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, 2561)

3.3 การบริหารจัดการกลุ่มด้วยการมีภูมิคุ้มกัน ต้องรู้จักที่จะปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ภายในกลุ่ม และมีการร่วมมือกันภายในกลุ่ม เตรียมตัวให้พร้อมเพื่อรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลง รวมถึง ให้ความสำคัญกับความเป็นไปได้ของเหตุการณ์หรือสถานการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน เช่น เศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม ต้องมีการเตรียมตัวและยอมรับผลที่จะเกิดขึ้นในอนาคตข้างหน้า ควรมีการวางแผน และพร้อมรับ ผลกระทบที่จะตามมา

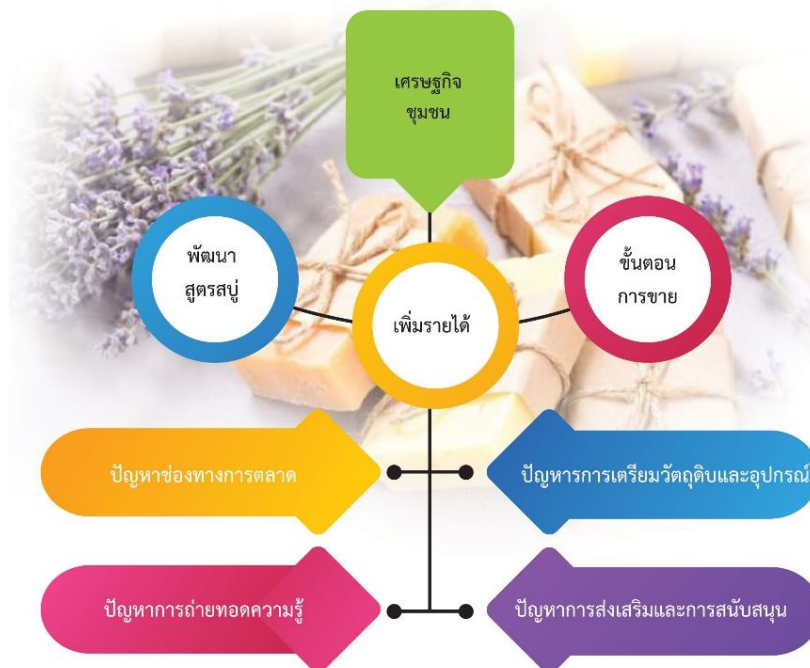
3.4 การบริหารจัดการกลุ่มด้วยการมีความรู้ เพื่อให้สมาชิกทุกคนในกลุ่มสามารถเข้าถึงความรู้ และพัฒนาตนเองให้เป็นผู้รู้ในการผลิตเพิ่มมากขึ้น ใช้ความรู้ที่มีมาพัฒนากลุ่มให้ดีขึ้น ใช้ความรู้ในการผลิตสินค้า และมีการอบรมหาความรู้เพิ่มเติมสำหรับการผลิตสบู์เหลวเปลือกมังคุด ให้สามารถดำเนินงานอยู่ได้ท่ามกลาง สังคม และสภาพแวดล้อมในท้องถิ่นได้อย่างเหมาะสม ตลอดจนใช้ความรู้ในทางที่เป็นประโยชน์ต่อตนเองและผู้อื่น ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงจะเป็นตัวชี้แนะแนวทางให้ประชาชนสามารถดำรงชีวิตแบบพออยู่พอกิน และสามารถ พึ่งพาตนเองได้ ทำให้เกิดการพัฒนาประเทศ อันจะนำไปสู่สังคมที่มีคุณภาพทั้งทางด้านเศรษฐกิจและสังคม

3.5 การบริหารจัดการมีคุณธรรม สินค้าต้องมีมาตรฐานทั้งในด้านของราคาและคุณภาพของ สินค้า ต้องเป็นสินค้าที่ผ่านการผลิตมาใหม่ ต้องไม่ตกค้างเพื่อที่ลูกค้าจะได้รับสินค้าที่ดีที่สุด ต้องมีความซื่อสัตย์ต่อ ลูกค้าและสมาชิกทุกคนในกลุ่ม ไม่เอาเปรียบกันรู้จักช่วยเหลือซึ่งและกัน มีจิตสำนึกและตระหนักในคุณธรรม โดยกระทำควบคู่ไปกับจริยธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริต มีความอดทน มีความเพียร และใช้สติปัญญาในการคิด แก้ปัญหาในเรื่องที่เกิดขึ้น ตลอดจนการดำเนินชีวิตตามเศรษฐกิจพอเพียง คือ หลักการดำเนินชีวิตที่จริงแท้ที่สุด เป็นกรอบแนวคิดของหลักปรัชญาที่มุ่งเน้นความมั่นคง และความยั่งยืนของการพัฒนา

องค์ความรู้ใหม่

จากการศึกษาสามารถสรุปเป็นองค์ความรู้ได้ จากการทำสบู์เหลวเปลือกมังคุด มีหลากหลายสูตร ไม่ว่าจะเป็นสบู่ส้ม สบู่ตะไคร้ และอื่น ๆ กล่าวคือ การทำสบู์เหลวเปลือกมังคุดของแต่ละบุคคลนั้นขึ้นอยู่กับ สภาพแวดล้อมของแต่ละพื้นที่ และพบปัญหาการผลิต คือ เครื่องมือที่ใช้ไม่มีความทันสมัย ทำให้ผลิตออกมาช้า

นอกจากนี้ยังมีปัญหาเกี่ยวกับวัตถุดิบ ทั้งนี้การบริหารจัดการกลุ่มด้วยความพอประมาณ เน้นความประหยัด คุ่มค่าไม่ก่อหนี้เพิ่มการลงทุนด้วยความมีเหตุผล มีความพอเพียงพอประมาณตามหลักศักยภาพของตน ระมัดระวังรอบคอบและมีเป้าหมายที่ชัดเจน มีแบ่งจ่ายเงินลงทุนเงินออมและผลิตภัณฑ์ภายในกลุ่ม มีการจัดสรรแบ่งพื้นที่การทำงาน หมั่นศึกษาข้อมูลอย่างละเอียดจากสื่อต่าง ๆ เพื่อประกอบการตัดสินใจในการซื้อวัสดุอุปกรณ์หรือวัตถุดิบในการผลิตโดยเน้นความประหยัดคุ่มค่าให้ความสำคัญกับวัตถุดิบในการผลิต และเพื่อประยุกต์ภูมิปัญญาในท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมอาชีพให้แก่คนในชุมชนโดยการรวมกลุ่มกันภายในชุมชนและใช้ประโยชน์จากเปลือกมังคุดกลุ่มสบู่สมุนไพรเปลือกมังคุดได้มีการนำวัตถุดิบอื่นนำประยุกต์ใหม่ ทั้งนี้ยังทำให้ทางผู้วิจัยได้รับรู้ถึงองค์ความรู้ใหม่ ๆ ในด้านแนวทางในการพัฒนาอาชีพ การพัฒนาภูมิวิสาหกิจชุมชนเพื่อเป็นการเพิ่มรายได้ให้กับคนในชุมชนและทำให้คนในชุมชนมีความเป็นอยู่และคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นจากอดีต อีกทั้งยังสามารถพึ่งพาตนเองได้ตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง อีกด้วย ดังการบริหารจัดการกลุ่มภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของศูนย์การเรียนรู้บ้านสมุนไพรบ้านศรีวัง ดังรายละเอียดตามภาพที่ 1

ภาพที่ 1 เศรษฐกิจชุมชน

สรุปและข้อเสนอแนะ

พัฒนาการการเกิดกลุ่มอาชีพเพื่อธุรกิจชุมชน 1) ขั้นตอนตัวของกลุ่ม พบว่า การจัดตั้งกลุ่มบ้านสมุนไพรบ้านศรีวัง (สบู่เหลวเปลือกมังคุด) เกิดขึ้นในปี พ.ศ. 2542 เกิดจากการพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาที่กำลังเผชิญอยู่ จากปัญหาคาמצูกที่ตกต่ำและล้นตลาด 2) ขั้นตอนการปฏิบัติ พบว่า หลังจากที่พูดคุยร่วมกัน ก็มีการรวมตัวกันภายในชุมชน และเริ่มมีการผลิตสินค้าจำหน่าย และ 3) ขั้นตอนการขยายตัวของกลุ่ม พบว่า สบู่เหลวเปลือกมังคุดได้จำหน่ายออกและมีการรับซื้อปลีกและย่อยออกไปจำหน่าย จึงมีการผลิตสินค้าให้มีจำนวนที่มากขึ้นและหลากหลาย และสภาพปัญหาของกลุ่ม พบว่า 1) สภาพปัญหาการผลิต พบว่า ทางกลุ่มมีปัญหาในการผลิต เนื่องจากเครื่องมือที่ใช้ไม่มีความทันสมัย ทำให้ผลิตออกมาช้า 2) สภาพปัญหาการบรรจุภัณฑ์ พบว่า สภาพปัญหาบรรจุภัณฑ์ทางกลุ่มยังไม่สวยงาม รูปทรงไม่ทันสมัย ฉลากไม่สวยงาม และ 3) สภาพปัญหา

ด้านการตลาด พบว่า ทางกลุ่มลูกค้าที่เป็นกลุ่มวัยรุ่นน่าจะเข้าไม่ถึง เพราะว่ามีสินค้าที่ไม่โดดเด่นในด้านของผลิตภัณฑ์ และรูปแบบอื่น การบริหารจัดการกลุ่มภายใต้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง พบว่า 1) การบริหารจัดการกลุ่มด้วยความพอประมาณ มีการเน้นความประหยัด 2) การบริหารจัดการกลุ่มด้วยความมีเหตุผล มีมั่งคุดและรู้จักการใช้ให้มีเหตุผลในการทำงาน การตัดสินใจในการทำสิ่งต่าง ๆ 3) การบริหารจัดการกลุ่มด้วยการมีภูมิคุ้มกัน พบว่า มีการรู้จักที่จะปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นภายในกลุ่ม 4) การบริหารจัดการกลุ่มด้วยการมีความรู้ พบว่า สมาชิกทุกคนในกลุ่มสามารถที่จะเข้าถึงความรู้ และพัฒนาตนเองให้เป็นผู้รู้ในการผลิตเพิ่มมากขึ้นได้ และ 5) การบริหารจัดการกลุ่มด้วยการมีคุณธรรม พบว่า สินค้าที่จำหน่ายจะต้องมีมาตรฐานทั้งในด้านของราคาและคุณภาพของสินค้า ข้อเสนอแนะ มีดังนี้ 1) ข้อเสนอแนะต่อกลุ่มศูนย์การเรียนรู้บ้านสมุนไพรบ้านศรีวัง (สบู่อะเลหวะเปลือกมังคุด) ควรมีการสร้างเครือข่ายในชุมชน และในการตลาด ควรมีการจัดตั้งกลุ่มการสอนกระบวนการทำสบู่เหลวเปลือกมังคุดและเพื่อสร้างรายได้เสริมให้กับคนในชุมชน และควรมีการประชาสัมพันธ์ด้านผลิตภัณฑ์ของกลุ่มตามสื่อต่าง ๆ เพื่อเป็นการเปิดตลาดให้กว้างขึ้น และ 2) ข้อเสนอแนะต่อชุมชน ส่งเสริมให้คนในชุมชนมีความรู้ในเรื่องกระบวนการทำสบู่ ส่งเสริมให้คนในชุมชนรู้จักการจำหน่ายสินค้าออนไลน์ และควรส่งเสริมให้ชุมชนมีการผลิตสบู่ออกจากวัตถุดิบอื่น ๆ

เอกสารอ้างอิง

- กรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. (2561). เศรษฐกิจพอเพียงกับภาคการเกษตร. กรุงเทพมหานคร: บริษัท นิเวศธรรมดาการพิมพ์ (ประเทศไทย) จำกัด.
- กาญจนาภรณ์ รัตนสนธิ. (2544). การส่งเสริมการตลาดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศสำหรับเยาวชนไทย: กรณีศึกษา นักศึกษาระดับปริญญาตรี 4 ปี สถาบันราชภัฏเชียงใหม่. ใน วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- คำนาย อภิปรัชญาสกุล. (2546). โลจิสติกส์ และการจัดการซัพพลายเชน. กรุงเทพมหานคร: นักรู.
- ชีวรรณ เจริญสุข. (2547). กลยุทธ์การปรับตัวทางการตลาดของร้านค้าปลีกไทยแบบดั้งเดิม (โซ่วห่วย). ใน วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาการตลาด. มหาวิทยาลัยศรีปทุม.
- ณัฐรส เมืองศรี. (2551). กระบวนการกลุ่มอาชีพชุมชน กรณีศึกษา กลุ่มอาชีพขายไก่ย่าง ชุมชนทางพาด ตำบลคำม่วง อำเภอเขาสมนกวาง จังหวัดขอนแก่น. ใน วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสังคมศาสตร์ การพัฒนา. มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย.
- ธวัช ลำภูศรี. (2561). ศีรีวังความเป็นเมืองที่ก้าวกระโดด แผนงานนโยบายสาธารณะเพื่อการพัฒนาอนาคตของเมือง. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์ศึกษามหานครและเมือง วิทยาลัยรัฐกิจ มหาวิทยาลัยรังสิต.
- นงนุช พันยาก. (2549). เศรษฐกิจชุมชน: กรณีศึกษาธุรกิจผ้าก๊วยบ้านโนนสว่าง ตำบลโนนสว่าง อำเภอกุดข้าวปุ้น จังหวัดอุบลราชธานี. ใน วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสังคมศาสตร์การพัฒนา. มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี.
- บัณฑิต อ่อนดำ. (2533). ยุทธศาสตร์การพัฒนาชนบท. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ประทีป วีรพัฒน์นิรันดร์. (2540). เศรษฐกิจชุมชน: ทางรอดที่ยั่งยืนของชาติ. กรุงเทพมหานคร: สถาบันวิจัย และให้คำปรึกษาแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ปาริชาติ วลัยเสถียร. (2543). กระบวนการ และเทคนิคการทำงานของนักพัฒนา. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- พัฒน์ บุญยรัตพันธุ์. (2547). การสร้างพลังชุมชนโดยกระบวนการพัฒนาชุมชน. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช.

- มยุรา ปะลาวัน. (2550). การดำรงอยู่ของกลุ่มอาชีพในชุมชนผู้ประสบภัยคลื่นยักษ์สึนามิ: กรณีศึกษากลุ่มเครื่องแกงตำมือบ้านเกาะมุกด์ ตำบลเกาะลิบง อำเภอกันตัง จังหวัดตรัง. ใน วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชายุทธศาสตร์การพัฒนา. มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา.
- รุ่งทิพย์ เสมอเชื้อ. (2550). การบริหารจัดการธุรกิจชุมชนของกลุ่มอาชีพไม้กวาดลายดอกแก้ว: กรณีศึกษา ตำบลคงสุวรรณ อำเภอดอกคำใต้ จังหวัดพะเยา. ใน สารนิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการทั่วไป. มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.
- สมพงษ์ เพื่องอารมณ. (2550). บรรจุภัณฑ์กับการส่งออก. กรุงเทพมหานคร: จามจุรีโปรดักส์.
- สุลีพร ทองงาม. (2550). การพัฒนาศักยภาพกลุ่มอาชีพ ตำบลคลอง อำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต. ใน วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชายุทธศาสตร์การพัฒนา. มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต.
- เสน่ห์ จามริก. (2541). เศรษฐกิจพอเพียงในกระแสโลกาภิวัตน์. กรุงเทพมหานคร: คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ.
- อำเภอลานสกา. (2557). ประวัติชุมชนบ้านคีรีวง. เรียกใช้เมื่อ 12 ธันวาคม 2566 จาก https://lansakadistrict.go.th/news/doc_download/a_100313_173630.pdf
- Krungsri Guru (กรุงศรี กูรู). (2560). แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ปรัชญาเศรษฐกิจที่ทำได้จริง. เรียกใช้เมื่อ 20 ธันวาคม 2566 จาก <https://www.krungsri.com/th/plearn-plearn/practical-self-sufficient-economy-philosophy>